

ЗАБЕЛЕШКИ

НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНОТ ЗА ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ

ОД НАЦИОНАЛНОТО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Во прилог забелешките од Националното Биро за осигурување во врска со предлог измените на Законот за облигациони односи, кои произлегуваат од заеднички коментари и забелешки на осигурителните компании - членки на Бирото.

Член 20

(1) Во облигационите односи се применуваат обичаите и воспоставената практика, кога нивната примена е предвидена со овој закон или друг пропис или пак е договорена.

Предлог: Во деловните односи ова „воспоставена практика,, многу воопштено ќе се толкува и ќе предизвикува правна несигурност

Член 27

(1) Договорот не настанува ако едната страна давајќи ја својата согласност за негово склучување сметала дека другата страна ќе сфати дека оваа немала намера да го склучи тој договор.

(2) Другата страна има право на надомест на штетата што ја трпи поради ненастанувањето на договорот, ако не знаела ниту можела да знае за несериозноста на изјавата, ниту пак од околностите на случајот можела да го дознае тоа.

Предлог: Целиот член е нејасен и ќе предизвика правна несигурност при што предлагаме да се отстрани.

Член 164

Штетата е намалувањето на нечиј имот (обична штета), спречувањето на негово зголемување (испуштена корист), повреда на правно заштитените интереси, како и повреда на личните права на оштетениот (нематеријална штета).

Предлог: Треба да остане старата формулација од причина што е дискутабилно кои се тие правно заштитени интереси , а самиот поим упатува на широк опсег кој не може да

биде прецизиран и како таков може да предизвика негативни последици во толкување, а со тоа и во примена на истиот.

Претходното законско решение нуди прецизно таксативно набројување во насока на дефинирање на поимот штета која прецизност во предлог измените отсуствува и поради истото сметаме дека со новото предлог решение нема да дојде до подобрување на регулативата, напротив ќе се создаде правна недоумица.

Член 181

За штетата настаната во врска со предмет, подвижен или недвижен, чија што положба, употреба, особина или самото негово постоење претставуваат зголемена опасност од настанување штета за околината (опасен предмет) или дејноста чие што вршење претставува зголемена опасност од настанување штета за околината (опасна дејност), се претпоставува дека потекнува од тој предмет, односно од таа дејност.

Предлог: Сметаме дека треба да остане старата формулација бидејќи е сеопфатна дефиниција за објективна одговорност и во кој случај истата отсуствува како таква.

Член 187

За моторно возило, во смисла од овој отсек, се смета возилото наменето да се движи по површината на земјата со помош на сопствен мотор, без оглед дали се движи по шини или не.

Дефиницијата за моторно возило е различна од онаа во Законот за возила. Се поставува прашањето дали има потреба од различна дефиниција.

Член 188

(1) За штетата причинета на трети лица во врска со движењето на моторното возило одговара имателот на возилото.

(2) Кога има повеќе иматели, тие за штетата одговараат солидарно.

(3) Солидарно одговараат и имателите на две или повеќе моторни возила, доколку штетата е причинета со движење на овие моторни возила.

(4) За трети лица се сметаат оштетените лица кои не се ниту иматели на моторното возило, ниту негови неовластени корисници (иматели), ниту лица задолжени во врска со движењето на моторното возило.

Предлог: Со новата формулација се напуштаат во целост основните начела за надомест на штета врз основа одговорност односно каузалитетот помеѓу нечие дејствие/пропуштање на дејствие и настанување на штетни последици и во целост се промовира објективната одговорност без претходно исцрпување на субјективната одговорност. Сметаме дека наведената измена ќе придонесе само зголемување на

судските спорови помеѓу друштвата за осигурување, а на третите лица можност да го насочат оштетното побарување согласно сопствените желби односно и кон осигурувачот чиј осигуреник не е одговорен за настанување на штетата. Истотака наведената формулација е спротивна и на посточките одредбите од ЗОО кои ја регулираат солидарната одговорност која се применува во случај кога не може да се лоцира субјективната одговорност.

Формулацијата на постојниот член 164 од ЗОО укажува на правила за одговорност во случај на несреќа предизвикана со моторни возила, каде се применуваат правилата за одговорност по основ на вина. Со ставот (2) се предвидува доколку постои обострана вина, секој имател одговара за вкупната штета сразмерно со степенот на својата вина. Со ставот (3) доколку нема вина кај ниеден, имателите одговараат еднакво, ако причините на справедливост не бараат нешто друго.

Со новопредложената одредба на сега членот 188 во целост се избегнува правилото на утврдување на одговорност по основ на вина и докажување на степен на вина доколку се повеќе учесници во незгодата, туку целосно цели кон солидарна одговорност на имателите. Предвиденото укажува на фактот дека во состојба кога се две друштва за осигурување одговорни за одговорноста на моторните возила осигурани кај нив, нема да има постапка на докажување на степен на вина, туку директно ќе бидат солидарно задолжени. А понатаму, ќе се води дополнителна постапка помеѓу овие друштва, за меѓусебните степени на обврска за одговорноста.

Оттука, со новата формулација, со оглед да се утврдува објективна одговорност за штета, а не се утврдува одговорноста по основ на вина, настануваат проблематични состојби како за друштвата за осигурување, но особено осигурениците, бидејќи со исплатата на надомест на штета од страна на друштвото за осигурување, ќе се зголемува висината на премијата за осигурување на осигуреникот во следните години на осигурување (бонус-малус систем) и осигуреникот кој не е виновен за сообраќајната незгода ќе биде приморан неколку години да исплаќа поголема премија.

Исто така, би се стимулирале повеќе судски постапки против друштвата за осигурување со оглед на тоа дека адвокатите нема да имаат потреба од докажување вина, доволно би било да бидат утврдени осигурувачите на возилата - учесници во незгодата и да поведат судски спор против било кој осигурувач, вклучувајќи го и осигурувачот на возилото кое воопшто не е виновно или кое има незначеен придонес во случување на незгодата - доколку тоа повеќе и одговара на странката која ја покренала постапката.

Воедно, осигурувачите ќе бидат доведени во ситуација да не треба да ја испитуваат вината на нивниот осигуреник, туку само да исплатат штета која е пријавена, а потоа да ја утврдуваат вината и да ги побаруваат парите од осигурувачот во која е осигурен причинителот и да се докажуваат со другата компанија. Наведеното ќе ги обрмени судовите со судски постапки за исти настани при иста фактичка состојба (најпрво помеѓу осигуреникот и осигурувачите каде што се осигурени возилата учесници во сообраќајната незгода, а потоа осигурувачите помеѓу себе), а ќе ги изложи друштвата за осигурување на дополнителни трошоци за такси, вештачења, супервештачења.

Член 189

(1) Неовластениот корисник (имател) на моторното возило одговара за штетата причинета на трети лица, исто како и имателот и наместо него.

(2) Покрај неовластениот корисник и солидарно со него, за штетата причинета на трети лица одговара и имателот на моторното возило доколку го овозможил неовластеното користење на моторното возило со своја вина или со вина на лицата кои требале да се грижат за моторното возило.

(3) За неовластен корисник се смета лицето кое во времето на штетното дејствие се користело со моторното возило без согласност на имателот, а не е вработено кај него во врска со управувањето на моторното возило, ниту е припадник на неговото домаќинство, ниту пак имателот му го предал во владение.

Одговорност за штета причинета на трети лица кои се превезувале со моторното возило

Членот е нејасен од причина што не е утврдено кој е неовластен имател на возило. Воедно е нејасно како може солидарно да одговара имателот ако овозможил со своја вина или по вина оние кои се грижеле за возилото.

Член 191

(1) Кога штетата е причинета со движење на две или повеќе моторни возила, целата штета ја поднесува имателот кој е исклучиво виновен за штетното дејствие.

(2) Доколку постои обострана вина, секој имател му одговара на другиот сразмерно со степенот на неговата вина.

(3) Доколку нема вина ниту кај еден од имателите, тие одговараат на еднакви делови, освен ако нешто друго не налага начелото на справедливост.

(4) За вина на имателот се смета и вината на лицето со кое што овој се послужил при настанувањето на штетното дејствие или лицето на кое што овој му го поверил моторното возило, со тоа што не се засега во правото на имателот на регрес.

Предлогот е да се отстрани ставот 4 од причина што истиот не е јасен и не се знае дали се мисли само на материјална штета.

Член 221

(1) Во случај на повреда на личните права судот ќе досуди справедлив паричен надоместок (материјална сатисфакција) ако најде дека тежината на повредата и околностите на случајот го оправдуваат тоа, независно од надоместокот на материјалната штета како и во нејзино отсуство.

(2) При одлучувањето за барањето за справедлив паричен надоместок поради повреда на личните права на физичките лица, судот ќе води сметка и за силината и

траењето на повредата, со која што биле предизвикани физички болки, душевни болки или страв, за другите последици од повредата на личните права, како и за целта за која што служи надоместокот, но и за тоа надоместокот да не е во спротивност со стремежите кои што не се спојливи со неговата природа и општествената цел.

(3) При одлучувањето за барањето за справедлив паричен надоместок поради повреда на личните права на правните лица судот, ако најде дека тежината и траењето на повредата како и последиците од истата го оправдуваат тоа, ќе досуди справедлив паричен надоместок, но должен е да води сметка и за тоа надоместокот да не е во спротивност со стремежите кои што не се спојливи со неговата природа и општествената цел.

Справедлив паричен надоместок во случај на смрт или тежок инвалидитет

Предлог: Сметаме дека треба да остане старата формулација од причина што истата е прецизна додека со новата се остава простор за нејасно толкување конкретно во став 2 со додавање на и за другите последици од повредата на личните права, од каде произлегува прашањето кои други последици од повредата на личните права, бидејќи истите ќе треба да бидат и предмет на вештачења.

Член 222

(1) Во случај на смрт или тежок инвалидитет на некое лице, судот може да им досуди справедлив паричен надоместок за нематеријална штета на припадниците на неговото потесно семејство (брачен другар, деца и родители).

(2) Справедливиот паричен надоместок може да им се досуди и на браќата и сестрите, дедовците и бабите, внуците и вонбрачниот другар, како и друг со пропис признат партнер, ако меѓу нив и починатото, односно повреденото лице постоела потрајна животна заедница.

Предлог да се додаде **особено** тежок инвалидитет и да се дефинира што е со друг пропис признат партнер.

(3) Право на справедлив паричен надоместок имаат и родителите во случај на загуба на зачнатото, а неродено, дете.

Член 226

(1) Побарувањето на надомест на нематеријалната штета преминува врз наследниците само ако е веќе поведена постапка за надомест или надоместот е утврден со писмена спогодба.

(2) Под истите услови, ова побарување може да биде предмет на отстапување, пребивање и извршување.

Наведениот став предвидува можност правото на надомест на штета на оштетниот да премине на неговите наследници во случај на негова смрт, и тоа во случај доколку е **поведена судска постапка.**

Предложената одредба неможе и несмее да најде правна примена од причина што надоместот на штета и согласно одредбите на ЗОО **претставува лично право**, поточно право на лична сатисфакција во вид на **паричен надомест заради претрпен душевен бол**.

Воедно ваквата промена на постоечкиот член испушта од вид дека **оправданоста, обемот и висината на штетата се определуваат само на основа на изведување на докази** особено **невропсихијатриски вештачења заради утврдување на степенот на претрпен душевен бол по одделни основи**. па од тука се поставува прашање на кој начин би се утврдиле тие околности при состојба кога самиот оштетен починал, а особено **фактот дека истиот не ги трпи последиците од штетата** па од тука определувањето на надомест на штета поради душевен бол, во судска постапка не би имало логична оправданост ниту пак е во корелација со правната издржаност на поимот личен надомест на штета во вид на парична сатисфакција.

Член 236

Не може да се бара враќање на неосновано платени износи на име надомест на штетата поради повреда на телото, нарушување на здравјето или смрт, доколку исплатата му е извршена на совесен прибавувач.

Предлог кај зборот прибавувач да се додаде освен во услови на исплата на штета по основ на правосилна пресуда кога отпаднал основот за исплата согласно одлука на повисок суд.

Член 1124

Со договорот за осигурување договаработ на осигурувањето се обврзува да плати одреден надомест (премија) на осигурувачот а осигурувачот се обврзува, доколку настане осигурениот случај, да му исплати на договаработ на осигурувањето или на некое трето лице одреден паричен износ или да направи нешто друго.

Во конкретниот член сметаме дека несоодветно е употребен терминот договорувач, од причина што тој во најчест случај претставува само договорувач на осигурување, додека исплатата се врши према осигуреникот или на корисникот на осигурувањето или на определени трето лице.

Член 1128

(1) Договорот за осигурување е склучен кога ќе се прифати понудата за осигурување (дополнување) и кога договорувачите ќе ја потпишат полисата за осигурување или листата на покрите.

(2) Писмената понуда направена на осигурувачот за склучување на договор за осигурување го врзува понудувачот, ако тој не определил пократок рок, за време

од осум дена од денот кога понудата пристигнала до осигурувачот, а ако е потребен лекарски преглед, тогаш за време од еден месец.

(3) Ако осигурувачот во тој рок не ја одбие понудата која не отстапува од условите под кои тој го врши предложеното осигурување, ќе се смета дека ја прифатил понудата и дека договорот е склучен, од моментот кога понудата стигнала до осигурувачот.

(4) Во случаите кога со посебен пропис е уредено дека определено лице е должно да склучи договор за осигурување од одговорност, осигурувачот не може да ја одбие понудата. **(да се брише).**

(5) Во овие случаи договорот се смета за склучен кога понудата пристигнала до осигурувачот.

Во членот 1128, забелешката се однесува на **став (1)**, односно склучување на договорот за сигурување од момент на прифаќање на понудата.

Таквиот начин на склучување на договорот отстапува од потребната форма на договорот за осигурување и потпишување на полисата за осигурување. Предлагаме да покрај прифаќањето на понудата сепак задолжително остане условот на потпишување на писмен договор - полиса за осигурување. Истото со цел непречено утврдување на почеток на осигурувањето со двострано потпишан договор (полиса), воедно и правата и обврските од истиот, особено имајќи во предвид дека условите за осигурување се составен дел на полисата за осигурување, од каде и се потврдува запознатоста на осигуреникот со условите под кои се склучува договорот на осигурување. Во контекст на наведеното ќе посочиме дека согласно одредбите од постоечкиот ЗОО (чл.18) договорот е склучен кога договорните страни се спогодиле за суштествени состојки на договорот...

Став (4) сметаме дека треба да се избрише од причина што истиот го ограничува, односно во потполност го исклучува правото на осигурувачот да го оцени ризикот кој го прифаќа со самото склучување на договорот.

Член 1144

(1) Осигуреникот е должен, освен во случај на осигурување на живот, да го извести осигурувачот за настанувањето на осигурениот случај најдоцна во рок од три дена од кога дознал за тоа.

(2) Ако тој не ја изврши оваа своја обврска во определеното време, не ги губи правата од договорот, но е должен да му ја надомести на осигурувачот штетата што овој ја претрпел поради тоа.

Наведениот став е во спротивност со обврската на оштетениот да веднаш по настанување на осигурен случај го известат осигурувачот како истиот би можел веднаш да изврши увид, процена на обемот на штетата и причините за настанување на истата. Со ваквиот став осигуреникот не ги губи своите права во случај да не постапи согласно предвидените обврски, а за сметка на тоа осигурувачот е обврзан да исплати штета за која не бил известен навремено, по истек на период, под променети и отежнети околности за утврдување на причината за настанување на штетата особено утврдување

на фактот дали наведениот случај претставува осигурен ризик имајќи ги во предвид условите за осигурување.

Исплата на надомест или на договорена сума

Член 1146

(1) Кога ќе настане осигурениот случај, осигурувачот е должен да го исплати надоместот или сумата определена со договорот во договорениот рок што не може да биде подолг од четиринаесет дена, сметајќи од кога осигурувачот добил известување дека настанал осигурениот случај.

(2) Ако за утврдување на постоењето на обврската на осигурувачот и на нејзиниот износ е потребно извесно време, осигурувачот е должен да го исплати надоместок или сумата определена со договорот во рок што не може да биде подолг од еден месец, сметајќи од денот кога осигурувачот го примил барањето за надомест на штета или во истиот рок да го извести договарачот дека неговото барање не е основано.

(3) Ако износот на обврската на осигурувачот не биде утврден во наведените рокови, осигурувачот е должен да го исплати износот на неспорниот дел од својата обврска на име аванс.

(4) Ако осигурувачот не ја исполни својата обврска во наведените рокови, истиот е должен на осигуреникот да му плати казнена камата што тече од денот кога осигурувачот добил известување дека настанал осигурениот случај.

Исклучување на одговорноста на осигурувачот во случај на намера и измама

Сто се однесува до **став (2)** истиот предвидува решавање (позитивно или негативно) на оштетните побарувања во максимален рок од еден месец сметано од денот на приемот на оштетното побарување.

Наведениот став нема никаква правна, практична ниту економска оправданост од причина што оштетните побарувања во прилог не ја содржат доказната документација која е неопходна за постапување по однос на барањето, односно утврдување на основаноста на истото како и обемот на штетата, а од друга страна прибавувањето на потребната документација најчесто трае подолг временски период.

Воедно прибавувањето на доказната документација најчесто воопшто не зависи од волјата ниту на осигурувачот ниту на оштетениот, односно во најголема мера зависи од надлежни државни институции и органи, на чие постапување и ажурност двете страни немаат никакво влијание.

Исто така испуштено е од вид дека во поглед на нематеријалните штети станува збор за своевидна специфичност на повреди и лекување кое опфаќа далеку подолг период на лекување и котролирање, а од тука и утврдување на реалната штета односно обемот на истата.

Воведувањето на ваква законска одредба би значело да сите оштетни побарувања кои имаат делумна или целосна основаност бидат одбиени како неосновани, И тоа покрај постоење на двострана волја за постигнување на вонсудска спогодба.

Од друга страна таквото одбивање на оштетните барања би повлекло покренување на судски постапки во кои сеедно би морало да се прибават истите круцијални докази, кое нешто јасно повлекува енормни судски трошоци кои паѓаат најчесто на терет на осигурителната компанија.

Сто се однесува до **став (3)** истиот предвидува должност на осигурувачот да го исплати неспорниот дел од обврската на име аванс..

Наведеното оди во прилог на поттикнување на покренување на судски постапки финансирани од самите авансирани средства.

Став на осигурителите компании е дека самата опција за исплата на неспорен дел на име надомест на штета не треба да биде исклучена но истата треба да се реализира само со двострана и доброволна согласност.

Во спротивно постои веројатност да во претстоечките судски постапки на име надомест на штета биде досуден износ помал од оној кој осигурителната компанија го утврдила како неспорен со кое нешто истата е ставена во понеповолна положба. Односно имајки ги во предвид погореспоменатите рокови осигурителната компанија од една страна е обврзна да во куси рокови и при недостаток на докази се произнесе со конкретна понуда, па согласно посочениот став 3) понудениот износ задолжително да го исплати на оштетениот дури и кога не е постигната вонсудска спогодба за надомест на штета и истиот своето право на надомест на штета и висината на истата ја остварува по судски пат каде преку изведување на докази ќе биде преоценувана како основаноста така и висината на надоместот на штета..па се поставува прашање на кој начин ваквата одредба го штити правниот интерес на осигурителната компанија.

Што се однесува до став (4) од овој член сметаме дека истиот треба да биде во потполност избришан

Наведеното од причина сто нема никаква ниту логична ниту законска оправданост да се врши исплата на камата на сеуште неутврдено побарување.

Како сто и погоре беше посочено оштетните побарувања во најголема мера не ја содржат потребната доказна документација па осигурителната компанија воопшто нема услови за постапување по однос на оштетното побарување, ниту постои можност за утврдување на основаноста на истото, ниту пак висината на надоместот на штета.

Напротив ваквата законска одредба оди во прилог кон неажурно доставување на доказна документација и одолговлекување на постапките (било вонсудски било судски) со цел прибавување на материјална корист во вид на казнена камата..

Член 1149

(1) Ако поинаку не е договорено, договорот за осигурување произведува свое дејство почнувајќи од истекот на денот што во договорот за осигурување, односно во полисата, е означен како ден на почетокот на траењето на осигурувањето, па сè до завршувањето на последниот ден на рокот за кој е договорено осигурувањето.

(2) Ако рокот на траењето на осигурувањето не е договорен, секоја страна може да го откаже договорот со денот на стасувањето на премијата, известувајќи ја писмено другата страна најдоцна три месеца пред стасувањето на премијата.

(3) Ако осигурувањето е склучено на рок подолг од пет години, секоја страна може по истекот на овој рок при отказан рок од шест месеци писмено да и изјави на другата страна дека го откажува договорот.

(4) Со договор не може да се исклучи правото на секоја страна да го откаже договорот како што е напред изложено.

(5) Кога договорот за задолжително осигурување од одговорност е склучен на определено време, ќе се смета дека по истекот на договорениот рок, тој продолжува, под истите услови, за времето за кое бил склучен, освен ако која било од договорните страни, без одлагање, во писмена форма во вид на приватна исправа не изјави дека не се смета за врзана за договорот, и ако со посебен пропис не е поинаку уредено.

(6) Претходните правила не важат за осигурувањето на живот.

Наведениот член предвидува автоматско продолжување на договорите за задолжително осигурување под истите услови и по истекот на договорениот рок, освен во случај кога било која од договорните страни во писмена форма во вид на приватна исправа (кој израз терминологски не е појаснет) не изјави дека не се смета за врзана за договорот)

Сметаме дека членот е нафрлен без претходно да се осмисли начинот на реализирање на наплатата на премијата при ваквото продолжување на договорот, воедно истиот се коси со одредбите кои го предвидуваат начинот и формата на склучување на договорот за осигурување.

Воедно изостанува круцијалното потврдување на постоењето на двострана волја за склучување на договорот и прифаќање на правата и обврските кои истиот ги произведува.

Особено наведениот став е во котрадикторност со став 1) од истиот член каде е наведено од кој момент договорот произведува правно дејство и моментот на завршување на договорот предвиден во членот како **завршување на последниот ден на рокот за кој е договорено осигурувањето.**

Поради наведените контрадикторности сметаме дека ваквата одредба би била неспоредлива во практичното работење и би предизвикало доста заблуди и потешкотии кај двете страни на договорот, а воедно и потешкотии во поглед на техничкото поддржување и спроведување на ваквата одредба, особено исплата на штети за осигурување со ненаплатена премија и недоволна информираност на другата страна на договорот.

Од наведените причини сметаме дека предложениот став треба **целосно да биде избришан.**

Член 1168

Осигурувачот ги поднесува трошоците на постапката и други оправдани трошоци заради утврдување на обврските на договарачот на осигурувањето или корисникот на осигурувањето по основ на осигурување од одговорност, во границите на износот на сумата на осигурувањето.

Предлагаме овој член треба да се избрише , со оглед дека е неправедно да се пресметуваат трошоци.

Пиговараме во делот на целиот предлог Закон каде што постои замена на рокот од 30 дена на рок од месец дена од причина што роковите треба да бодат прецизно определени како не би се случило да бидат погрешно протолкување.

НАЦИОНАЛНО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ